Radu PĂIUȘAN
(Universitatea de Vest
din Timișoara)

Aspecte ale activităţii comuniste în Banat (1945)

Abstract: (*Aspects of Communist Activity in Banat (1945)*) The introduction of communism in Banat, which has become more pregnant since 1945, is closely linked with the establishment of communism in Bucharest, that is, with the seizure of the political power to make communities with the help of the Soviet occupation armies. The year 1945 started for Banat, in the plan of political decisions to deport a German to the Soviet Union and a series of demonstrations for the care was installed in a request for the government of the National Democratic Front. In 1945, the main tasks of the Central Committee of the Communist Party of the regional and county organization were: organizing the local level, creating parties and influencing the sale of the population. In Banat, during the time, the former mayors and notaries replaced the members or supporters of the FND, but, in the phase of doing so, the majority of the population remained faithful to the historical, parties "(the National Peasant Party and the National Liberal Party). Then, the Party The Romanian Communist is also involved in the implementation of the agrarian reform and in improving the supply of the population with products of first necessity. So, in 1945, it is possible to communicate in the otherwise intense Banat counties, which had a result of the Romanian Communist Party.

Keywords: *communist activity*, *Soviet occupation*, *democratic parties*, *government*, *Banat*, *1945*

Rezumat: Introducerea comunismului în Banat, mai pregnantă începând cu anul 1945, este în strânsă legătură cu instalatea comunismului la Bucureşti, adică cu acapararea puterii politice de către comunişti cu ajutorul armatei de ocupaţie sovietice. Anul 1945 a debutat pentru Banat, în plan politic prin decizia de deportare a germanilor în Uniunea Sovietică şi printr-o serie de manifestaţii la care s-a cerut instalarea unui guvern al Frontului Naţional Democrat. În 1945, principalele sarcini trasate de Comitetul Central al Partidului Comunist ale organizaţiilor regionale şi judeţene erau: organizarea la nivel local, creşterea numărului membrilor de partid şi a influenţei sale asupra populaţiei. În Banat s-a procedat, în acelaşi timp, la înlocuirea foştilor primari şi notari cu membri sau simpatizanţi ai F.N.D., dar, în pofida acestui fapt, majoritatea populaţiei a rămas fidelă partidelor „istorice" (Partidul Naţional Tărănesc şi Partidul Naţional Liberal). Apoi, Partidul Comunist Român s-a implicat, de asemenea în aplicarea reformei agrare şi în ameliorarea aprovizionării populaţiei cu produse de primă necesitate. Deci, în 1945, activitatea comunistă în judeţele bănăţene, de altfel intensă, nu a avut rezultatele scontate de Partidul Comunist Român.

Cuvinte-cheie: *activitate comunistă, ocupaţie sovietică, partide democratice, guvernare, Banat, 1945*

Instaurarea comunismului în Banat, mai pregnant din 1945, este în strânsă legătură şi precede instaurarea comunismului în Bucureşti, adică acapararea puterii politice de către comunişti, cu sprijinul armatei de ocupaţie sovietică.

Se poate spune că Moscova a schimbat, prin forţă, cursul istoriei româneşti, ca, de altfel, istoria întregului sud-est european.

BDD-A31484 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:18 UTC)

Kremlinul a avut, în sprijin, şi complicitatea locală a minorităţii comuniste. După o perioadă de tatonare, Moscova a profitat de conjunctura externă favorabilă şi a reuşit să impună, la 6 martie 1945, guvernul condus de dr. Petru Groza, care a durat până la 30 decembrie 1947.

Analiştii kremlinologi au avansat un model ce surprinde laturile esenţiale ale cuceririi şi menţinerii puterii de către comunişti şi cu asistenţa deplină a Moscovei, în toate ţările Europei de Est după Al Doilea Război Mondial.

Faimosul istoric britanic Hugh Seton-Watson a surprins următoarele trăsături de bază ale implantării stalinismului la putere în ţările din spatele ,,Cortinei de Fier" europene (Scurtu-Buzatu 1999, 491):

1. Suprimarea tuturor partidelor politice necontrolate direct ori deplin de comuniştii locali.

2. Tratarea ca trădătoare a atitudinii de admiraţie manifestată de unii cetăţeni faţă de politica Occidentului ori a prieteniei cu cetăţenii din ţările apusene.

3. Obligaţia noilor guverne, impuse de Kremlin după 1944, de a face ,,cópii la indigo" după instituţiile şi administraţia Moscovei.

4. ,,Procesele" respective au fost declanşate şi supravegheate numai de către persoane alese, educate şi controlate, direct şi exclusiv, de către sovietici.

5. De îndată ce ordinea politică, ,,de tip sovietic", a fost impusă, s-a trecut la introducerea şi aplicarea politicilor economice, sociale, culturale ori instituţionale proprii U.R.S.S.-ului: colectivizarea, industrializarea rapidă, mobilizarea forţei de muncă, etc.

Analizând acest model elaborat de istoricul englez, se poate spune că România, după ocuparea ei de către armata sovietică, a urmat, punct cu punct, acest model.

În ceea ce priveşte instalarea propriu-zisă a unui guvern procomunist, ea s-a înfăptuit în martie 1945, atunci când împuternicitul U.R.S.S., A.I. Vâşinski, ,,a ordonat Regelui Mihai să instaleze guvernul P. Groza".

Numărul reprezentanţilor comunişti a sporit, în noul cabinet, astfel: Lucreţiu Pătrăşcanu (Justiţie); Gh. Gheorghiu-Dej (Comunicaţii); Teohari Georgescu (Interne); P. Constantinescu-Iaşi (Propagandă); C. Agiu (subsecretar de stat la Agricultură şi Domenii); I.Gh. Maurer (subsecretar de stat la Comunicaţii) (Scurtu-Buzatu 1999, 492).

Ajunşi la guvernare în număr mare, comuniştii s-au dovedit fideli în a executa planurile Moscovei. Astfel, principalele puncte ale programului lor ,,democratic" erau: prietenia cea mai sinceră şi colaborarea, pe toate planurile, cu U.R.S.S.; aplicarea fidelă a prevederilor Convenţiei de Armistiţiu; înfăptuirea reformei agrare; mobilizarea tuturor resurselor ţării pentru susţinerea efortului de război; schimbarea, după bunul plac, a autorităţilor locale, sub diverse pretexte; eliminarea, din viaţa politică, a liderilor P.N.Ţ. şi P.N.L. (Iuliu Maniu şi C.I.C. Brătianu); arestarea şi pedepsirea ,,criminalilor de război", în frunte cu Ion Antonescu, etc (Scurtu-Buzatu 1999, 492).

De vreme ce din noul guvern fuseseră excluşi reprezentanţii ,,partidelor istorice", Iuliu Maniu şi C.I.C. Brătianu, şi datorită ponderii mari a comuniştilor, se poate afirma

BDD-A31484 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:18 UTC)

că Petru Groza a condus prima formaţiune guvernamentală pro-comunistă din istoria României.

Situaţia din România, caracterizată prin amestecul brutal al U.R.S.S., a fost posibilă în condiţiile în care S.U.A. şi Marea Britanie, îndepărtându-se de principiile Chartei Atlanticului, au ajuns să împărtăşească punctul de vedere al diplomaţiei sovietice de a nu recunoaşte cobeligeranţa României în războiul împotriva Axei. În plus, la 10-11 octombrie 1944, Churchill şi Stalin au realizat faimosul acord de delimitare a ,,sferelor de influenţă" în sud-estul Europei, acord potrivit căruia U.R.S.S. obţinea o pondere de 90% în România, aliaţilor anglo-americani rezervându-li-se zece procente (Scurtu-Buzatu 1999, 492).

Din momentul în care s-a reuşit acapararea puterii politice la nivel central, de către comunişti, aceştia s-au orientat, apoi, şi spre teritoriu, pentru a-şi întări poziţiile.

Anul 1945 a debutat, pentru Banat, în plan politic, sub auspicii nefaste. Conform deciziei Înaltului Comandament Sovietic şi hotărârii Comitetului pentru Apărare al României nr. 716 din 16 decembrie 1944, în noaptea de 13/14 ianuarie 1945, autorităţile poliţieneşti române au trecut la ridicarea tuturor cetăţenilor de origine etnică germană din judeţul Timiş-Torontal, în vederea trimiterii lor la muncă forţată în U.R.S.S. Bărbaţii între 18 şi 45 de ani şi femeile între 18 şi 30 de ani au fost îmbarcaţi în trenuri de marfă închise, sub paza trupelor sovietice ale N.K.V.D., şi transportaţi în Gulagul sovietic [Dudaş (coord.) 2006, 242].

Fiecare persoană era oobligată să aibă, asupra sa, hrană pentru 15 zile, lenjerie şi îmbrăcăminte groasă. Din judeţ au fost deportate 37.113 persoane, foarte multe găsindu-şi sfârşitul în îndepărtata Siberie [Dudaş (coord.) 2006, 242].

Până la data de 6 martie 1945, în judeţul Timiş-Torontal au avut loc demonstraţii care solicitau un guvern al Frontului Naţional-Democrat. Astfel, la 12 februarie 1945, 35 000 de locuitori, mobilizaţi de comunişti, au demonstrat la Timişoara, iar pe 16 februarie 1945, mii de locuitori au manifestat la Lugoj (pe atunci, reşedinţa judeţului Severin – *n.n.*), tot pentru aceleaşi ,,idealuri" [Dudaş (coord.) 2006, 243].

În luna martie 1945 s-a ţinut un miting al Apărării Patriotice, în Piaţa Unirii din Timişoara, care anunţa că a început campania ,,Totul pentru front, totul pentru victorie" (Mioc 2007, 27).

Momentul 6 martie 1945 a dus la o schimbare a strategiei comuniştilor faţă de cetăţeni. Dacă, până la acea dată, partidul obişnuise să ridice masele de muncitori ori de câte ori era necesar, după acest moment, va insista ca aceştia să muncească pentru a creşte producţia, cu atât mai mult cu cât situaţia economică era tot mai dificilă şi se răsfrângea asupra nivelului de trai al populaţiei, în sens negativ.

După 1945, guvernul, printre altele, elogiază realizările care, spun ei, ar fi fost mai mari dacă nu ar exista activitatea opoziţiei, care punea piedici (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 11/1945, f. 4).

Principalele sarcini trasate de Comitetul Central al Partidului Comunist, organizaţiilor regionale şi judeţene, erau: organizarea în teritoriu, creşterea numărului

BDD-A31484 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:18 UTC)

membrilor de partid şi sporirea influenţei în rândul maselor (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 6).

Într-un document de la începutul anului 1945 erau trasate toate sarcinile pe care partdul trebuia să le îndeplinească până la 8 martie 1945. Astfel, era necesară lărgirea comitetului judeţean, intensificarea producţiei în fabrici, creşterea numărului membrilor de partid odată cu lărgirea organizaţiilor regionale, înfiinţarea comitetelor de propagandă şi a comitetelor cetăţeneşti, organizarea grupelor de muncitori pentru a-i ajuta pe ţărani la punerea în practică a reformei agrare şi acordarea ajutoarelor pentru spitalele de răniţi (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 18).

Numărul membrilor de partid a crescut, în judeţul Timiş-Torontal, de la 934, la 8 martie 1945, la 1903, la 1 mai 1945; dintre aceştia, la sate existau, la 8 martie 1945, 231 de membri, iar la 1 mai 1945, 615 membri, în timp ce la oraşe erau 703 membri (8 martie 1945), respectiv 1288 membri (1 mai 1945) (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 11/1945, f. 59).

În 1945, membrii Comitetului Judeţean Timiş-Torontal erau:

Biroul cuprindea (Arhivele Naţionale, Serviciul Judeţean Timiş (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 11/1945, f. 60):

- Pirău Ioan: căsătorit, cu 2 copii, de meserie tâmplar şi de etnie român;
- Marczi Margareta: căsătorită, cu un copil, muncitoare, de etnie maghiară;
- Leniş Victor: căsătorit, 2 copii, de meserie turnător, de etnie român;
- Budescu Ştefan: căsătorit, cu 2 copii, de meserie electrician, de etnie român;
- Fueru Constantin: căsătorit, un copil, impiegat C.F.R., de etnie român.

Membrii:

- Tripa Gheorghe: căsătorit, pantofar, de etnie român;
- Stanciu Emil: căsătorit, un copil, vopsitor, de etnie român;
- Crişan Gheorghe: necăsătorit, muncitor, de etnie română;
- Toth Emeric: căsătorit, un copil, vopsitor textile, de etnie maghiar;
- Voin Vladimir: căsătorit, 2 copii, frizer, de etnie sârb;
- Pricop Smaranda: căsătorită, 2 copii, casnică;
- Miloş Ioan: necăsătorit, tăbăcar, de etnie român.

Comitetul local a fost împărţit în două sectoare (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 11/1945, f. 61):

a. Biroul sectorului I:

- Gall Ioan: căsătorit, croitor, maghiar;
- Miloş Ioan: necăsătorit, tăbăcar, de etnie român;
- Ilieş Iosif: tăbăcar, român.

Membrii:

- Marton Iosif: căsătorit, cu 2 copii, electrician, maghiar;
- Simionescu Nicolae: căsătorit, muncitor;
- Delman Bella: necăsătorită, profesoară de gimnastică, evreică;
- Drăgan Petru: căsătorit, cu 2 copii, muncitor textile, român.

BDD-A31484 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:18 UTC)

b. Biroul sectorului II:

- Crişan Gheorghe: necăsătorit, muncitor, român;
- Kun Tiberiu: căsătorit, funcţionar, evreu;
- Jujac Ana: căsătorită, muncitoare, românca.

Membrii:

- Drexler Ana: căsătorită, croitoreasă, evreică;
- Olariu Ioan: căsătorit, tâmplar, român;
- Löwinger Alexandru: căsătorit, funcţionar, evreu;
- Ivanici Toma: căsătorit, cu 2 copii, mecanic, sârb;
- Basch Emeric: căsătorit, lăcătuş, evreu.

Un raport, din luna mai 1945, al Comitetului Judeţean Timiş-Torontal al Partidului Comunist din România prezenta o statistică a membrilor din fabrici, repartizaţi în 90 de celule. Conform documentelor de arhivă, celula reprezenta organizaţia primară a partidului. Ea era caracterizată ca fiind un grup de muncă în care „sunt selecţionaţi tovarăşi după nivelul politic şi puterea de muncă". Celula era condusă de un birou compus din 3, 5 sau 7 membri, cu un responsabil politic şi organizaţii de masă, economice şi militare (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 39/1945, f. 55).

Alte probleme pe care celula trebuia să le rezolve erau cele ţărăneşti, cele de sindicat, problema organizării femeilor, a tineretului şi probleme financiare.

Obligaţiile celulei de partid erau:

- de a răspunde de bunul mers al partidului;
- de a se ocupa de ridicarea politică şi morală a influenţei partidului;
- de a se ocupa de relaţiile între partid şi guvern;
- reprezenta partidul în chestiuni de colaborare cu alte formaţiuni politice;
- ajuta şi îndruma membrii de partid (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 55).

Secretarul de cadre avea următoarele *atribuţii*:

- selecţiona membrii;
- aprecia munca fiecăruia;
- trimitea la şcoală elementele cele mai devotate;
- ancheta cazurile de indisciplină (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 57)

Secretarul educaţiei politice şi propagandei se ocupa cu:

- ridicarea nivelului politic al membrilor de partid;
- înarmarea membrilor cu argumente pentru a combate zvonurile „reacţiunii";
- popularizează faptele guvernului;
- se ocupă cu şcolile de cadre;
- face abonamente la ziare;
- răspândeşte broşuri şi cărţi;
- creează coruri şi trupe de teatru (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 57).

BDD-A31484 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:18 UTC)

Secretariatul organizaţiilor de masă:

- lua contact cu organizaţiile de masă, ca Frontul Plugarilor, Apărarea Patriotică sau Sindicate;

- membrii Partidului Comunist erau îndemnaţi să se evidenţieze în cadrul organizaţiilor de masă.

În luna mai a anului 1945, situaţia organizatorică a judeţului Timiş-Torontal se prezenta după cum urmează: în fabrici existau 90 de celule cu 2055 membri, la Primărie existau 17 celule, la Ambulanţă – 15, la Cooperativă – 41, la Curtea de Apel – 4, la Politehnică – 11, la Facultatea de Ştiinţe – 6, la Liceul Industrial Israelit – 18, la Chestură – 12, iar în armată – 3 (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 82).

Sindicatele numărau, în 1945, conform datelor raportate, aproximativ 25000 de membri, în 344 de fabrici, cu o celulă compusă din 16 membri. U.T.C.-ul avea, în acelaşi an, 2200 de membri, Frontul Plugarilor avea 5600 membri, Apărarea Patriotică – 5300 membri, în timp ce Comitetele Cetăţeneşti aveau 152 membri, iar Tineretul Progresist – 600 membri (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 83).

Prima dovadă de întărire a poziţiilor Partidului Comunist a fost înfiinţarea, de către organizaţia Frontului Naţional Democrat (F.N.D.), a sucursalelor sale în toate localităţile în care nu existaseră până atunci şi înlocuirea vechilor primari şi notari. În Banat, această acţiune s-a desfăşurat, cu precădere, la începutul anului 1945, iar procedura era foarte simplă. La indicaţiile Comitetului Regional al Partidului Comunist, o parte a cetăţenilor unei localităţi, membri sau simpatizanţi ai F.N.D.-ului, se adunau în cadrul unei adunări generale şi redactau un proces-verbal adresat prefectului de judeţ. În respectivul proces-verbal se arăta că s-au întrunit în mod democratic şi au hotărât schimbarea vechilor organe de conducere, în speţă primarul, viceprimarul şi notarul localităţii respective. În locul acestora, propuneau – spre validare – noi primari şi notari aleşi din rândul Frontului Naţional Democrat, de obicei de la Frontul Plugarilor, în localităţile rurale, şi de la Partidul Comunist din România, în localităţile urbane (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 13/1945, f. 4).

Uneori erau consemnate şi motivele schimbării vechilor primari sau notari: pentru şovinism şi sabotarea reformei agrare – primarul din Jimbolia; pentru că au fost „slugile lui Antonescu” şi i-au persecutat pe locuitori – primarul şi notarul comunei Parţa; pentru speculă şi sabotarea guvernului Groza – notarul comunei Sânpetru Nou; pentru că nu sunt democraţi şi sabotează lucrările agricole – primarul şi subprimarul, casierul şi agentul agricol al comunei Dragşina; pentru că este „legionar” şi terorizează satul, împiedicând organizarea ţăranilor – primarul comunei Şipet (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 83, 91, 173).

Uneori, câte un primar era schimbat şi pe motive de sănătate – comuna Petroman (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 13/1945, f. 190).

BDD-A31484 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:18 UTC)

Nu toţi primarii numiţi pe criterii politice, în anul 1945, au avut mari realizări; prin urmare, au fost schimbaţi în perioada următoare.

Creşterea numărului de membri de partid, sarcină trasată de Comitetul Central organizaţiilor regionale şi judeţene, arată ca impetuos necesară, deoarece Partidul Comunist din România a făcut, practic peste noapte, saltul din postura de partid aflat de 20 de ani în ilegalitate, în cea de partid de guvernământ, iar guvernarea era menită să fie una lungă (Tănase 1998, 46).

Deşi Partidul Comunist se dorea a fi considerat un partid democrat, de fapt urmărea să controleze toate sferele vieţii politice, sociale şi economice, acest lucru nu era posibil decât dacă avea activişti cât mai numeroşi în teritoriu. Prin urmare, rândurile partidului au început să crească constant. Cei care s-au înscris primii au fost oportuniştii, prizonierii de război, unii membri ai minorităţilor naţionale şi elemente compromise ale vechiului regim (Onişoru 1998, 171).

Majoritatea populaţiei a rămas, însă, fidelă vechilor partide politice istorice. Astfel, împotriva noului guvern circulau, încă din 1945, diferite catrene, ca, de exemplu: „Sus Groza şi Pătrăşcanu, în spânzurătoare/Jos Maniu şi Brătianu, să tragă de sfori". Cel mai concludent catren este următorul: „Tatăl nostru care eşti în Moscova/Prăbuşească-se împărăţia ta/Facă-se voia ta/Precum în Germania/Aşa şi-n Rusia/Pâinea noastră cea de un sfert pe săptămână/ Dă-ne-o nouă astăzi şi-n fiecare zi/Şi ne iartă nouă condiţiile de armistiţiu/Precum şi noi iertăm jafurile voastre/Şi nu ne duce pe noi în ispită/De a mai trece odată Nistrul/Şi ne izbăveşte de prietenia cu Rusia Sovietică" (Onişoru 1998, 143).

În octombrie 1945, Partidul Comunist din România a atins, în întreaga ţară, cifra de 256.863 de membri (Tănase 1998, 48).

În regiunea Banat, dinamica Partidului Comunist din România (devenit, în octombrie 1945, Partidul Comunist Român) a respectat modelul întregii ţări. Astfel, dacă în ilegalitate, partidul avea aproximativ 40 de membri, în fruntea lor aflându-se Leonte Silaghi, viitorul ministru al Apărării Naţionale, până la 6 martie 1945 partidul şi-a sporit rândurile cu încă 438 de noi membri: 59 proveniţi din contingentul „7 noiembrie 1944", 228 din contingentul „Stalin", iar 151 din contingentul „Lenin". După 6 martie 1945, adeziunile au fost tot mai numeroase: 8 martie 1945 – 541 de noi membri; 1 mai 1945 – 1881 de noi membri; 1 iulie 1945 – 2474 de noi membri (Onişoru 1996, 119).

Aceste cifre nu au mulţumit conducerea Partidului Comunist, Comitetul Central insistând mereu şi atrăgând atenţia filialelor regionale şi judeţene că rândurile partidului trebuiau să sporească, datorită creşterii sarcinilor guvernului (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 5/1945, f. 75).

În luna decembrie 1945, Comitetul Judeţean P.C.R. Timiş-Torontal se scuza pentru neîndeplinirea planului ce i-a fost trasat; în fapt, rândurile partidului crescuseră cu doar 1130 de noi membri (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 128).

BDD-A31484 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:18 UTC)

Cu toate că nu s-a conformat planificării, totuşi creşterea numărului membrilor de partid în Banat, în anul 1945, a fost semnificativă. În luna aprilie 1945 existau: în judeţul Timiş-Torontal – 2890 membri; în judeţul Arad – 935 membri; în judeţul Caraş – 909 membri; în judeţul Severin – 269 membri (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 257).

În total, în Banat existau, în luna aprilie 1945, 5003 membri de partid.

În luna mai 1945, situaţia stătea astfel: în judeţul Timiş-Torontal – 3337 membri; în judeţul Arad – 1275 membri; în judeţul Caraş – 1052 membri; în judeţul Severin – 513 membri. În total, în Banat erau consemnaţi 6177 de membri ai Partidului Comunist (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 43/1945, f. 13).

În august 1945, Biroul Politic al celulei de partid a fost schimbat, noua sa componenţă fiind următoarea:

- Ribicsek Otto – secretar politic;
- Philipp Margareta – secretar organizatoric;
- Brietman Mihai – responsabil cadre;
- Ungar Elena – responsabilă cu agitaţia şi propaganda;
- Fischer Renée – responsabil cu organizaţiile de masă (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 43/1945, f. 25).

În septembrie 1945, numărul membrilor de partid ajunge, în Banat, la 8025; dintre aceştia, 4778 au fost înregistraţi la oraşe, iar 3250 la sate. Pe naţionalităţi: 2566 români, 2829 maghiari, 1298 evrei, 893 slavi, 361 germani şi 81 alte naţionalităţi. Pe categorii sociale existau: 3654 muncitori, 2107 ţărani, 1223 mici meseriaşi şi comercianţi, 358 intelectuali, 678 funcţionari şi 8 militari. Pe sexe existau 6570 bărbaţi şi 1458 femei (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 169).

În această statistică se poate observa numărul mare al membrilor de partid de origine etnică maghiară şi evreiască şi numărul mic al membrilor proveniţi din rândul intelectualilor şi militarilor. Cu toată creşterea numerică, raportat la numărul total al locuitorilor, partidul era slab reprezentat. De exemplu, în luna mai 1945, din cei 91.580 locuitori, doar 3458 erau membri de partid. Deci, 3,78% din totalul locuitorilor aparţineau Partidului Comunist. Pe teritoriul plaselor, din 40.786 de locuitori, Partidul Comunist avea circa 1917 membri, deci aproximativ 0,47%. Per total, se poate afirma că Partidul Comunist avea, în mai 1945, numai 4,25% din numărul de locuitori (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 169).

Cifrele pot să difere, datorită nesiguranţei rapoartelor primite din provincii şi a deselor neconcordanţe între ele. În continuare vom prezenta o statistică cu membrii de partid în anul 1945.

În municipiul Timişoara (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 39/1945, f. 116):

BDD-A31484 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:18 UTC)

Ocupaţie	Români		Maghiari		Sârbi		Evrei		Germani		Diverşi	
	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F
Muncitori	759	87	567	237	88	22	159	29	121	30	5	3
Ţărani	7	-	6	1	88	22	-	-	1	-	2	-
Mici burghezi	25	21	56	44	19	3	230	129	9	6	-	-
Intelectuali	37	1	3	1	4	-	67	23	3	1	2	-
Funcţionari	107	15	30	21	18	1	202	61	2	5	-	-
Meseriaşi	10	-	10	11	5	-	43	18	-	-	-	-
Militari	6	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Studenţi, elevi	26	1	1	1	2	-	37	7	-	-	-	-
Actori	1	-	2	1	-	-	5	2	-	-	-	-

B – bărbaţi
F – femei.

În comunele judeţului Timiş-Torontal (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 39/1945, f. 120):

Ocupaţie	Români		Maghiari		Sârbi		Evrei		Germani		Diverşi	
	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F	B	F
Muncitori	72	2	159	18	39	1	2	-	14	3	2	1
Ţărani	283	21	590	102	289	10	1	-	41	4	-	-
Mici burghezi	22	1	54	6	25	1	6	2	13	2	1	-
Intelectuali	6	2	-	1	9	2	1	-	1	-	1	-
Funcţionari	34	1	7	-	7	-	5	-	5	-	2	-
Meseriaşi	-	-	42	-	23	-	-	-	14	-	3	-
Militari	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Studenţi, elevi	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Actori	-	-	-	-	4	-	-	-	1	-	-	-

B – bărbaţi
F – femei.

Între 16-21 octombrie 1945 s-a desfăşurat Conferinţa Naţională a Partidului Comunist, unde Gheorghiu-Dej a ţinut să sublinieze, din start, că „Partidul nostru a devenit principala forţă politică care sprijină, cu hotărâre, regimul instaurat la 6 martie 1945 şi guvernul de concentrare democratică a domnului Petru Groza” (Onişoru 1996, 119).

În continuare, au fost discutate principalele probleme cu care se confruntau comuniştii. Se considera că influenţa politică a partidului a ajuns în rândul păturilor

BDD-A31484 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:18 UTC)

importante, iar creşterea ideologică şi politică nu reuşeşte să ţină pasul cu creşterea partidului. Era vitală lichidarea diferenţelor dintre influenţa politică şi situaţia organizatorică a partidului. Alte probleme discutate au fost: întărirea organizatorică în rândul muncitorimii, al ţăranilor şi intelectualilor; atragerea femeilor în partid, controlul organelor de conducere şi întărirea disciplinei. Obiectivul principal îl reprezenta câştigarea alegerilor parlamentare pentru pregătirea cărora Lucreţiu Pătrăşcanu prevedea o campanie electorală, care să cuprindă ,,nu numai fiecare fabrică şi atelier, ci şi fiecare sat, fiecare cătun, fiecare birou" (Onişoru 1996, 120).

A fost aleasă o nouă conducere, compusă dintr-un Comitet Central cu 27 de membri şi 8 supleanţi, un Birou Politic alcătuit din 7 persoane şi un Secretariat format din Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, Vasile Luca şi Teohari Georgescu. În prima sa şedinţă, noul Comitet Central l-a ales pe Gheorghe Gheorghiu-Dej prim secretar al partidului (Onişoru 1996, 121).

În toamna anului 1945, Partidul Comunist şi-a intensificat eforturile pentru a forţa Partidul Social-Democrat să intre în Frontul Unic Muncitoresc. N-au avut, însă, succes, relaţiile dintre cele două partide deteriorându-se rapid, pentru că atât Titel Petrescu, cât şi majoritatea liderilor socialişti aprobau un regim parlamentar constituţional (Hitchins 1996, 555).

La Conferinţa P.S.D. din 1-3 decembrie 1945, Titel Petrescu şi aliaţii lui au hotărât să participe la alegerile parlamentare pe liste separate şi să-şi promoveze propriul program (Hitchins 1996, 556).

La Conferinţa de la Moscova, din 16-26 decembrie 1945, Uniunea Sovietică a acceptat să includă în guvernul Petru Groza, ca miniştri fără portofoliu, un membru al Partidului Naţional Ţărănesc şi un membru al Partidului Naţional Liberal, pentru a rezolva criza politică izbucnită în România, în a doua jumătate a anului 1945, prin greva regală (Hitchins 1996, 556).

Ca o privire de ansamblu a situaţiei anului 1945, vom prezenta – în continuare – un raport privind organizarea din judeţ (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 48/1945, f. 65).

Plasa Buziaş: nu s-a făcut nicio muncă sistematică, membrii de partid s-au înscris individual în număr foarte redus. Satele au fost complet neglijate.

Plasa Ciacova: celula este destul de puternică, însă secretarul politic Zaharia nu s-a ocupat suficient de partid. Nici 50% din comună nu a fost organizată, existând un număr mic de membri.

Plasa Deta: necesită un control mai mare.

Plasa Gătaia: secretariatul politic cuprinde elemente ,,putrede", care trebuiesc înlocuite cu alţi activişti.

Plasa Giulvăz: are cel mai mare număr de membri, dar, din punct de vedere calitativ, este foarte slabă. Membrii nu au fost verificaţi, acceptându-se şi elemente dubioase.

Plasa Jimbolia: biroul comitetului de plasă este creat din elemente mic-burgheze. Este nevoie de elemente tinere, care să revigoreze partidul.

BDD-A31484 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:18 UTC)

Plasa Lipova: rapoartele nu sunt conforme cu realitatea. Secretarul politic, Negoiescu, este comod şi laş. Se cere înlocuirea urgentă a lui cu Holczer.

Plasa Comloş: membrii încearcă să urmărească interesele personale.

Plasa Periam: numită şi „plasa afaceriştilor", majoritatea membrilor sunt compromişi şi trebuiesc schimbaţi.

Plasa Recaş: biroul este compus din elemente divizioniste. Există 21 de sate organizate politic şi 11 comune în care Partidul Comunist nu are membri.

Plasa Sânnicolau Mare: este cea mai bine organizată din punct de vedere politic.

Ca urmare a datelor de mai sus, se poate concluziona că, la sfârşitul anului 1945, din punct de vedere politic, situaţia nu era prea bună pentru comunişti, din mai multe motive: majoritatea populaţiei o formau cei neinteresaţi de propaganda comunistă, cu toate că reprezentanţii Partidului Comunist preconizau o reformă agrară. Moşierii se temeau tocmai de această reformă, iar cei care s-au înscris în partid au făcut-o nu din convingere, ci pentru a obţine tot felul de beneficii. De altfel, s-au consemnat cazuri de persoane, membre ale Partidului Comunist, sancţionate pentru diverse abuzuri: cazul Michels de la Poliţie, care a furat şi vândut fişe de evidenţă ale hitleriştilor, el fiind propus spre excludere din partid, sau cazul lui Szochi Ilie de la C.F.R., care a încercat să-şi însuşească 50-70 kg de carbid, şi el propus spre exmatriculare din partid (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 48/1945, f. 119).

Se obişnuia ca rapoartele să cuprindă şi o scurtă caracterizare a membrilor de partid. De exemplu, un raport din luna septembrie a anului 1945 prezenta următoarea caracterizare a responsabililor celulelor de partid din Timişoara (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 39/1945, f. 45-49):

Nume	**Celulă**	**De când este responsabil**	**Caracterizare**
Kapussi Eva	Standard	1/VII	Veche sindicalistă
Berghammer Aladar	Florida	14/IX	Nu este suficient de activ
Craiu Rozalia	Fadepa	-	-
Herzberger Andrei	Industria Română a Pielăriei	22/V	Activ şi conştiincios
Hari Ana	Texta	-	-
Marrneiheim Alexandru	Teumer	Iulie 1945	Conştiincios, cu şanse de dezvoltare
Rudnyock Gheorghe	Boszak	August 1945	Activează conştiincios
Ancotici Ioan	I.E.T.	-	-
Stancu Petru	I.E.T.	12/VII	Fost legionar
Iliuţă Nicolae	I.E.T.	12/VI	Bun organizator

BDD-A31484 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:18 UTC)

Karoly Ioan	I.E.T.	12/VII	Cel mai devotat şi activ membru
Fuzessi Emil	Fabrica de Bere	1945	Nu are foarte multă activitate
Csogo Mihai	Fabrica de Săpun	17 septembrie	Vine regulat la şedinţă
Guttman Avram	Omnia	Iunie	Munceşte bine
Szilaghi Ştefan	I.T.A.S.	12/IX	Activează bine
Marothi Ana	Neptun	Iunie	Activează cu devotament
Chiş Petru	Filt „E”	Iulie	În dezvoltare
Şişa Andrei	Filt „E”	Iulie	Puţin nervos şi recalcitrant
Lechin Slavco	Pălăria Bănăţeană	Iunie	Bun membru de partid
Grünberg Alexandru	Ostmetal	Iulie	Conştiincios
Fodor Nicolae	Fabrica de Mănuşi	Iulie	Activează bine

Majoritatea membrilor de partid proveneau din rândul muncitorilor. Pentru a exemplifica, vom da, în continuare, componenţa Comitetului Judeţean, în mai 1945 (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 31/1945, f. 54):

- Budescu Ştefan (secretar politic), mecanic;
- Leniş Victor (secretar organizatoric), strungar;
- Moroczy Margareta (Cadre), muncitoare;
- Kun Tiberiu (Propagandă), funcţionar;
- Tripa Gheorghe (secretar sectorul I), pantofar;
- Crişan Gheorghe (secretar sectorul II), muncitor;
- Jurca Demian (Sindicate), electrician;
- Şipeţian Trifu, tâmplar;
- Reich Elena (organizaţia femeilor), profesoară de muzică.

În plan politic extern, în ciuda tuturor eforturilor comuniştilor, guvernul Groza nu a fost recunoscut, la început, decât de U.R.S.S. Prima criză a cabinetului a apărut după Conferinţa de la Potsdam (17 iulie-2 august 1945). Atunci, preşedintele S.U.A., Truman, a refuzat să recunoască guvernele instalate în Bulgaria, România şi Ungaria. Din păcate, occidentalii nu au făcut altceva decât să combată aceste guverne, în mod public (Baciu 1990, 164).

La 19 august 1945 a început aşa-numita „grevă regală”, odată cu cererea adresată de regele Mihai I lui Petru Groza de a-şi prezenta demisia şi cu refuzul suveranului de a mai semna vreun document. Acţiunea de protest a monarhului, corelată cu accentuarea regimului de teroare ce domnea în ţară, a contribuit la creşterea

BDD-A31484 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:18 UTC)

nemulţumirii populaţiei. Cu ocazia zilei onomastice a regelui, la 8 noiembrie 1945, au avut loc manifestaţii de sprijinire a iniţiativei regelui.

Conferinţa miniştrilor de externe ai celor Trei Mari Puteri, de la Moscova (16-25 decembrie 1945), a hotărât ca guvernul să fie recunoscut, dacă se va accepta lărgirea lui prin primirea, ca miniştri fără portofolii, a unui membru al P.N.Ţ. şi a unuia din P.N.L. Această hotărâre a reprezentat un succes al Moscovei.

Premierul Petru Groza declara că ,,Noi suntem perfect de acord cu această decizie... Noi trebuie să fim satisfăcuţi cu acest nou succes, cu care încheiem anul care pleacă, anul 1945" (Baciu 1990, 164).

Pentru ca imaginea societăţii româneşti din această perioadă să fie completă, trebuie făcute şi precizări cu privire la aspectele vieţii economice şi sociale, care, în ultimă instanţă, sunt o reflectare a politicului.

Conform programului de guvernare a Frontului Naţional Democrat, lansat la 29 ianuarie 1945, existau câteva probleme economice care urmau să fie rezolvate imediat. Astfel, sunt enumerate 8 *obiective economice principale*, care corespundeau viziunii Partidului Comunist în acest domeniu, şi anume:

1. Utilizarea, la maxim, a capacităţii Uzinelor de Fier, precum şi a Uzinelor Reşiţa şi Titan-Nădrag-Călan.

2. Grabnica trecere a industriei de război la producţia de pace, ca şi creşterea producţiei industriale, în general.

3. Refacerea şi dezvoltarea transporturilor pe pământ, aer şi apă.

4. Electrificarea ţării şi construirea centralelor hidro- şi termoelectrice.

5. Desăvârşirea reformei agrare.

6. Dezvoltarea cooperativelor la sate şi oraşe şi asigurarea unei aprovizionări normale a populaţiei.

7. Reorganizarea sistemului de credit.

8. Reforma fiscală (Onişoru 1998, 38).

La începutul anului 1945, situaţia în ţară era dramatică: lipseau alimentele de primă necesitate, la care s-a adăugat proasta calitate a produselor, scumpetea şi rechiziţiile, de tot felul, ale autorităţilor şi ale armatei de ocupaţie.

Principala grijă a Partidului Comunist a fost realizarea reformei agrare. Guvernul Petru Groza susţinea că doreşte împroprietărirea soldaţilor şi a ţăranilor care luptaseră împotriva forţelor hitleriste. În luna februarie a anului 1945, Frontul Plugarilor a lansat un manifest, în care solicita reformă agrară imediată prin exproprierea moşiilor de peste 50 de hectare (Onişoru 1998, 42).

Necesitatea unei reforme agrare reieşea din faptul că, după Al Doilea Război Mondial, în România existau 25.000 de moşii sau aşa-numite ,,proprietăţi chiabureşti" (de peste 50 de hectare), iar 1.710.000 de ţărani proprietari deţineau, în medie, 1,5 hectare, nereuşind să-şi atingă nivelul optim de trai. De asemenea, 700.000 de ţărani erau complet lipsiţi de pământ. Sunt aduse, ca exemplu, marile moşii Sturdza (Piatra Neamţ), de 5600 ha, proprietatea lui A. Pană (în Bărăgan), de 6000 ha, şi chiar

BDD-A31484 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:18 UTC)

domeniile Casei Regale, care însumau 60.000 ha. Acestea se presupune că au fost cauzele reformei agrare (Murgescu 1956, 7).

La 11 februarie 1945, Partidul Comunist s-a adresat ţărănimii, îndemnând-o să înfăptuiască singură reforma agrară, prin ocuparea – cu forţa – a pământului proprietarilor, promiţându-li-se că, ulterior, se vor lua măsurile legislative necesare în această privinţă. La acea dată a apărut, în „Scânteia", următorul îndemn (Murgescu 1956, 150) :

„Ţărani şi ţărance!

De la guvernul care este, acum, la putere voi nu aveţi nimic bun de câştigat... Se apropie timpul însămânţărilor de primăvară. Voi vreţi să faceţi însămânţările pe pământul vostru. Nu avem timp de pierdut. Treceţi imediat la lucru... Strângeţi-vă şi daţi însărcinare comitetelor voastre să alcătuiască tabel cu plugarii fără pământuri şi pământ puţin, pentru ca fiecăruia să i se dea în stăpânire lotul cuvenit, să se afle cât pământ moşieresc se găseşte în cuprinsul comunei, să se vegheze ca inventarul agricol al moşierului să nu fie stricat, înstrăinat sau dosit".

Acest apel a fost ascultat şi de populaţia din Banat. Astfel, la 16 februarie 1945, locuitorii comunelor Gătaia şi Sculea şi-au ales comitetele săteşti şi au pornit la împărţirea pământurilor aparţinând criminalilor de război (72 jugăre), iar la 10 martie 1945, mobilizaţi de Frontul Plugarilor, ţăranii din Foeni au împărţit moşia Mocioni [Dudaş (coord.) 2006, 243].

Reforma agrară din România a fost urmată de crearea unui număr mare de loturi neproductive, de sub 5 hectare.

Potrivit articolului 3 al legii, au fost confiscate şi pământurile, şi proprietăţile agricole de orice fel aparţinând cetăţenilor germani şi cetăţenilor români, persoane fizice sau juridice, de naţionalitate germană, care au colaborat cu Germania hitleristă.

Odată cu pământul, a fost confiscat şi inventarul agricol, în conformitate cu articolul 6 al legii. Această reformă a rămas în vigoare până la 3-5 martie 1949, când s-a hotărât colectivizarea agriculturii în România.

În continuare vom prezenta situaţia cu cei împroprietăriţi prin reforma agrară din 1945, în câteva comune din judeţul Timiş-Torontal (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 32/1945, f. 11):

Numele comunei	**Pământul absenteiştilor (jugăre)**	**Viile absenteiştilor**	**Moşii de peste 50 ha**	**Pământul criminalilor de război (jugăre)**	**Pământ nelucrat (jugăre)**
Sânandrei	102	-	165	470	260
Urseni	57	-	496	-	-
Utvin	465	-	128	-	63
Şag	372	15	-	-	-
Săcălaz	4750	20	-	-	-

BDD-A31484 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:18 UTC)

Sânmihaiul German	726	17	-	-	-
Soca	92	-	15	-	-

Conform legii, făceau excepţie de la expropriere bunurile domeniului regal, moşiile membrilor familiei regale, moşiile diplomaţilor, bunurile bisericeşti, bunurile statului şi fermele model (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 32/1945, f. 16).

Procedura de expropriere şi împroprietărire era foarte simplă. Erau alese comitetele săteşti, care trebuiau să fie compuse din 7-15 membri; aceştia aveau datoria de a întocmi tabele cu pământurile expropriate şi cu cei care aveau dreptul de a fi împroprietăriţi. Comisiile de plasă, formate dintr-un delegat al Ministerului Agriculturii şi din doi delegaţi ai comitetelor săteşti, aveau datoria de a judeca eventualele diferende care puteau apărea. Prefectura de judeţ urma să elibereze sătenilor acte doveditoare, care să ateste faptul că sunt proprietari (Onişoru 1996, 215).

Din modul cum a fost concepută legea, graba legiferării şi, mai ales, modalitatea de aplicare, întârzierile privind punerea în folosinţă, reiese faptul că reforma agrară era privită ca o etapă necesară în acţiunea de căutare a bunăvoinţei şi sprijinului unui important segment al ţărănimii. Instrucţiunile C.C. al P.C.R. sunt relevante în acest sens. Ele subliniau faptul că, de felul în care organizaţiile de partid vor şti să aplice instrucţiunile de sus, conlucrând şi îndrumând, depinde ca masa celor împroprietăriţi să devină animatorul şi mobilizatorul întregii ţărănimi, pentru victoria în alegeri şi, prin aceasta, să contribuie la consolidarea regimului democratuc în România (Onişoru 1996, 217).

O altă greutate ce trebuia depăşită era în legătură cu contrabalansarea propagandei pe tema colhozului, motiv pentru care, în aceleaşi instrucţiuni, se sublinia că orice acţiune ,,de tulburare a încrederii ţărănimii că pământul este, definitiv şi pentru totdeauna, al celui care-l munceşte, constituie o acţiune reacţionară şi duşmănoasă faţă de democraţia nou creată şi faţă de linia partidului nostru" (Onişoru 1996, 218).

Din punct de vedere economic, la 8 mai 1945, guvernul României a fost nevoit să încheie un acord economic cu Uniunea Sovietică, la Moscova. Acest acord poate fi încadrat într-o arie de acte iniţiate de Kremlin şi cu Bulgaria, Polonia sau Cehoslovacia. Acordul a fost însoţit de un protocol, în care se preciza că Uniunea Sovietică va trimite, în România, 2000 de tractoare şi se prevedea înfiinţarea de societăţi mixte în industrie, celebrele Sovromuri (Onişoru 1998, 47).

Pentru România, acordul din 8 mai 1945 a creat baza legală pentru apariţia Sovrompetrol, Sovromtransport, Sovromlemn şi a Băncii Sovieto-Române. Pe lângă prevederile Convenţiei de Armistiţiu, România trebuia să suporte o nouă metodă de spoliere a economiei naţionale.

Problema economiei României, în 1945, reieşea şi din obligaţiile pe care ţara noastră le avea faţă de Moscova. Ea trebuia să asigure hrana pentru soldaţii Armatei Roşii, în timp ce chiar populaţia sa avea probleme în această privinţă. Prima soluţie

BDD-A31484 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:18 UTC)

găsită de guvern a fost cea a creării economatelor. Prin intermediul lor erau aprovizionaţi aproximativ 1,6 milioane de salariaţi cu produsele necesare.

Din anul 1944 au început să fie create cooperative, care aveau – drept scop – înlăturarea intermediarului dintre producător şi client (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 29/1945, f. 6).

În Timişoara a fost înfiinţată, la 23 decembrie 1944, şi înregistrată, la 14 februarie 1945, cooperativa Victoria. Ea avea, la mijlocul anului 1945, 15.339 de membri şi un capital de 245 milioane de lei.

În lunile aprilie-mai 1945 au fost create noi cooperative asemănătoare, în judeţul Timiş-Torontal (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 29/1945, f. 16):

- Recaş: Cooperativa Solidaritatea;
- Lipova: Cooperativa Mureşul;
- Cenei: Cooperativa Ceneana;
- Rudna: Cooperativa Rudna;
- Jimbolia: Cooperativa Jimbolia;
- Ciacova: Cooperativa Ciacova;
- Conacul Iosif: Cooperativa Victoria;
- Ivanda: Cooperativa Nădejdea;
- Foeni: Cooperativa Unirea;
- Felnac: Cooperativa Unirea;
- Beregsăul Mare: Cooperativa Beregsana;
- Butin: Cooperativa Speranţa;
- Satchinez: Cooperativa Steaua;
- Buziaş: Cooperativa Progresul;
- Dragşina: Cooperativa Marica;
- Sânpetru German: Cooperativa Viitorul.

Între 1-15 septembrie 1945 au fost create (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 29/1945, f. 20):

- Pustiniş: Cooperativa Pustinişana;
- Sângeorge: Cooperativa Sângeorgiana.

Între 21 septembrie-20 octombrie 1945 a fost creată, la Bazoşul Nou, Cooperativa Avram Iancu.

În vara anului 1945, autorităţile au luat hotărârea blocării cerealelor din gospodăriile ţăranilor, în condiţiile în care seceta ameninţa întreaga producţie agricolă a ţării. La mijlocul lunii iunie 1945, situaţia din economie era caracterizată astfel: „România este o ţară bogată, dar aruncată în criză de câţiva inconştienţi, care, până astăzi, au profitat de război, iar acum profită de haosul din economie, îmbogăţindu-se pe seama populaţiei muncitoare” (Onişoru 1998, 87).

La mijlocul lunii august 1945, era raportată, de către poliţie: „lipsa cărnii, a grăsimii, a zahărului şi mălaiului; preţurile mari la zarzavaturi; preţurile excesive la mărfurile de manufactură; lipsa puterii de cumpărare a valorilor, care producea

BDD-A31484 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:18 UTC)

îngrijorare, ameninţată şi de seceta care a compromis o mare parte a producţiei agricole" (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 38.).

La toate aceste probleme se adaugă rechiziţiile de tot felul. De exemplu, într-un raport din 2 aprilie 1945, se specifică îndemnul ca populaţia să rechiziţioneze tractoarele care nu erau utilizate la muncile agricole (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 4/1945, f. 21).

Partidul Comunist controla adunarea recoltei, prin îndemnul adresat muncitorilor pentru a veni în ajutorul ţăranilor. În raportul din 31 martie 1945, Ioan Pirău, fruntaş comunist din Banat, consemna că s-au trimis echipe la sate pentru a sprijini reforma agrară, că s-a împărţit pământul în comuna Beregsău şi s-au trimis, acolo, 60 de comunişti pentru a-i ajuta pe ţărani. Crişan completa că în fiecare săptămână erau trimişi oameni la sate, pentru reforma agrară. De exemplu, cu ajutorul fabricii de sape şi lopeţi, ţăranii din Oraviţa au cules 10 vagoane de porumb (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 22).

Fabricile, pe lângă ajutorul dat muncitorilor, au făcut şi unele donaţii, ca, de exemplu: fabrica de pălării ,,Bănăţeana" a donat doi cai comunei Urseni, în 16 aprilie 1945, iar sindicatul chelnerilor a cumpărat doi cai, un plug, o grapă şi o prăşitoare; Dermata a donat coloniştilor din Periam 57 de grape; C.F.R., I.T.A.S. şi Freidrich au reparat 25 de tractoare în comuna Săcălaz, 11 la Biled, 9 la Iecea Mare şi au pus la dispoziţia muncitorilor trenuri pentru transportul în teritoriu; de la C.F.R., doi muncitori lucrau la repararea tractoarelor, la Hodoni şi Satchinez (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 1/1945, f. 80).

Tuturor problemelor din agricultura anului 1945, guvernul le răspundea prin apelul la formule propagandiste şi printr-o strategie de cooptare de noi membri. Se continua, insistent, organizarea muncitorilor în sindicate, cu scopul de a îndemna ridicarea producţiei şi sprijinirea guvernului (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 14/1945, f. 99).

Situaţia organizatorică a sindicatelor, între 20 august-20 septembrie 1945, se prezenta astfel:

Sindicatul	Bărbaţi	Femei	Tineri	Total	Neorganizaţi
C.F.R.	6.992	312	429	7.733	115
Textile	2.517	3.449	1.315	7.281	-
Metalochimice	1.466	1.199	755	3.420	12
Funcţionari particulari	2.983	1.516	537	5.036	176
Funcţionari publici	1.680	402	-	2.082	1.274
Funcţionari comunali	1.815	295	75	2.185	131
Profesori	225	211	-	435	-

BDD-A31484 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:18 UTC)

C.A.M.	355	1.102	135	1.589	254
P.T.T.	281	254	70	605	-
Telegraf	67	64	-	131	-
Alimentar	1.524	649	125	2.298	-
Lemnari	426	203	26	655	-
Construcţii	1.319	189	610	2.118	313
Arte grafice	448	257	-	705	-
Transport	870	12	170	1.052	332
Sanitar	495	399	199	1.093	320
Higenitar	123	106	40	269	75
Casnic	343	995	62	1.400	75

Situaţia U.T.C-ului era, de asemenea, strict centralizată. La 2 februarie 1945, situaţia celor înscrişi în U.T.C, din cele patru judeţe ale Banatului, era de 4.000 de membri. Activitatea U.T.C.-ului se axa pe mărirea producţiei, creşterea numărului de membri, organizarea în sindicate, ajutorarea sătenilor la muncile agricole, legături cu satele, o acerbă muncă propagandistică, formarea organismelor de pionieri şi acţiuni sociale la spitale (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 5/1945, f. 32).

Membrii U.T.C.-ului au fost mobilizaţi şi pentru mărirea producţiei în fabrici, pentru combaterea analfabetismului prin înfiinţarea a 26 de şcoli la sate, pentru stoparea sabotajelor, pentru înfiinţarea şcolilor de cadre, pentru organizarea resortului financiar şi organizarea Tineretului Progresist, cu 400 de tineri pionieri.

În septembrie 1945 existau 5.020 de U.T.C.-işti în Timişoara şi 3.568 la sate, iar în octombrie 1945 – 5.541 în Timişoara (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 5/1945, f. 34).

Principalele acţiuni sindicale ale anului 1945 au avut, ca scop, susţinerea guvernului Petru Groza şi popularizarea miniştrilor comunişti, prin mitingurile din 1 şi 9 mai. Un alt scop era acela de a susţine Frontul prin colectări de bani; astfel, a fost colectată suma de 4.994.902 lei în contul „Totul pentru front, totul pentru victorie". Au fost sprijinite spitalele militare; de exemplu, muncitorii de la Ilsa au spălat gratuit 1.400 de cămăşi, 400 flanele, 400 cearceafuri şi 600 pături (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 5/1945, f. 71).

Au sprijinit lupta ţăranilor pentru crearea comitetelor săteşti şi pentru desăvârşirea reformei agrare, pentru demascarea sabotorilor, au organizat gărzi de pază pentru noapte. Au confiscat: textile în valoare de 8 milioane lei, articole de pielărie în valoare de 15 milioane lei, 5 butoaie sodă caustică, articole de parfumerie, 100 kg făină, 150 kg sare, 125 kg zahăr, 90 kg săpun şi 4 tractoare (A.N., S.J.T., fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*, d. 5/1945, f. 183).

Concluzionând, putem afirma că activitatea comunistă în judeţele bănăţene, în anul 1945, deşi intensă, nu a avut rezultatele scontate de P.C.R.

BDD-A31484 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:18 UTC)

Referințe bibliografice

Arhivele Naţionale, Serviciul Judeţean Timiş, fond *Comitetul Regional P.C.R. Banat (1944-1947)*.
Baciu, N. 1990. *Agonia României (1944-1948)*. Cluj-Napoca: Editura Dacia.
Dudaş, V. (coord.). 2006. *Din cronologia judeţului Timiş*, ediţia a II-a. Timişoara: Editura Excelsior Art.
Hitchins, K. 1996. *România. 1866-1947*. Bucureşti: Editura Humanitas.
Mioc, E. 2007. *Comunismul în Banat (1944-1965)*, vol. I. Timişoara: Editura Excelsior Art.
Murgescu, C. 1956. *Reforma agrară din 1945*. Bucureşti: Editura Academiei R.P.R.
Onişoru, G. 1996. *Alianţe şi confruntări între partidele politice din România (1944-1947)*. Bucureşti, Fundaţia Academia Civică.
Onişoru, G. 1998. *România între anii 1944-1948. Transformări economice şi realităţi politice*. Bucureşti, Fundaţia Academia Civică.
Scurtu, I., Buzatu G. 1999. *Istoria românilor în secolul XX (1918-1948)*. Bucureşti: Editura Paideia.
Tănase, S. 1998. *Elite şi societate. Guvernarea Gheorghe Gheorghiu-Dej (1948-1965)*. Bucureşti: Editura Humanitas.

BDD-A31484 © 2020 Jatepress
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:18 UTC)